

10.

ȘCOALA VREMII

REVISTA ASOCIAȚIEI ÎNVĂȚĂTORILOR ARAD

ANUL XI.

No. 6.

I U N I E

1940

Biblioteca școlară
Raionul Arad

Redactor: ROMULUS PONTA

S U M A R

* * *

*Adunarea generală a Asociației
Învățătorilor din jud. Arad*

I. Vârtaci:

Problema culturalizării satelor

Petru Șerban:

Metoda învățământului integral

Ilie Gh. Crișan:

*Din istoricul Episcopiei ort. rom.
din Arad*

Petru Mager:

*Contribuțiuni la istoricul institu-
țiilor noastre culturale din
Arad*

Lucian Emandi:

Scrisoare — versuri

Ion Iluna:

Un gând și un val — versuri

Asoc. Înv. Arad:

Diverse

ADMINISTRAȚIA: Iulian Pagubă inv. pens. Str. Abator 12
Abonamentele se trimit pe adresa Administratorului.

REDAȚIA: Casa Învățătorilor, Arad, Bulevardul Carol 66

**Manuscrisele, revistele pentru schimb, cărțile de recen-
sat** (în două ex.) și orice coresp. se trimit pe adr.: Redacției.
Secretar de redacție: Mihai Milutin inv. șc. de aplicație.

ȘCOALA VREMIII

REVISTĂ PEDAGOGICĂ-CULTURALĂ
a Asociației învățătorilor din județul Arad.

Apare lunar, afară de lunile: Iulie și August.

ANUL XI.

Arad, Iunie 1940.

Nr. 6.

ADUNAREA GENERALĂ A ASOCIAȚIEI ÎNVĂȚĂTORILOR DIN JVD. ARAD.

Adunarea generală a secției noastre, din 19 Mai a. c. bucurându-se de participarea dlui ministru *D. V. Toni* și a dlui președinte dela centru *d. T. Iacobescu*, cari, și-au anunțat din vreme participarea, a dat ocazie conducătorilor autorităților din întreg ținutul Timiș să participe într'un număr impunător, dovedind simpatie pentru corpul didactic primar care, azi, și întotdeauna aduce mari jertfe pentru Patria.

Astfel adunarea generală a învățătorilor din Arad s'a transformat într'un adevărat congres al românismului, în tot ce are el mai reprezentativ ca intelectualitate conducătoare.

La gară, întru întâmpinarea înalților oaspeți, au fost prezenți dnii: gen. *Vlad*, primarul municipiului, dr. *Iuliu Ionescu*, prefectul jud., *Lazăr Igrășan*, inspector școlar de Arad, dr. *Ilie Reu*, chestorul poliției Arad, prof. *Alex Constantinescu*, comandantul legiunii de străjeri Arad, dna *Florica Bucurescu*, comandanta legiunii de străjeri, dr. *R. Bejan*, ajutor de primar Arad, dnii inspectori șc. generali: *Ludovic Ciobanu*, *Jumanca* și *Stan* dela Timișoara, dl. *Radu*, inspector general Oradea, comandanta străjerelor din ținut dra *Constantinescu*.

dna Eug. *Constantinescu*, comandanta cohorței Arad, și dl. *Ioachim Dabiciu* comandantul cohorței Arad.

Armata a fost reprezentată în ședința festivă de dl. general *Stavrescu*.

Biserica a fost reprezentată în numele P. S. episcop, de păr. *Caius Turicu*.

Frontul Renașterii naționale a fost reprezentat de dl. dr *Romulus Cofioiu*.

Au participat încă mulți alți intelectuali și șefi de autorități al căror nume ne-a scăpat, precum și învațătorii din Arad, parte din Timiș, Severin, etc.

Presa a fost reprezentată de dnii: prof. *Ioachim Dabiciu* dela Curentul, d. *Simion Miclea* dela Universul și d. *Ion Ungureanu*, inv. dela Tribuna Arad.

În cele ce urmează, dăm o parte din cuvântările rostite cu acest prilej.

Cuvântarea

d-lui subsecretar de stat D. V. Toni

președinte pe viață al Asociației generale a învățătorilor din România.

Adunarea prezentă, nu este un congres simplu al învățătorilor. Ea este o manifestare românească. Prezența armatei, a bisericii, a F. R. N.-ului, a profesorilor secundari și a marelui număr de intelectuali este o cheazășie. Sufletul este unul și același și el dă măreția acestei frumoase manifestări, afirmând cu tărie caracterul românesc al Aradului. De un an stau de veghe ostașii noștri. Milioane au răspuns la chemarea ce li s'a făcut și mii și mii dintre membrii corpului didactic sunt și astăzi concentrați. Școala este lipsită de munca lor. Dar, ea continuă să-și desfășoare viața în chip admirabil.

În continuare invocă mai multe exemple de zel și abnegație a învățătoarelor, rămase singure la școale. Arată că în unele locuri, o învățătoare lucrează și pentru câte șase colegi chemați la datorie.

Să-mi dați voie să mă ocup de școala primară care a trecut printr'o schimbare totală, atât în interior, cât și la exterior. Săli de clasă frumos împodopite cu lucrări de artă, cu

lucrări de ale copiilor, au aspectul unor saloane de artă pură. Numeroase din școlile noastre pot sta alături de cele ale altor popoare civilizate. Principiile programelor analitice sunt înțelese și urmate de membrii corpului didactic. Cursul supra primar era numai pe hârtie. Astăzi s'au făcut pași mari și în acest domeniu. Pe lângă școli s'au organizat asistențe sociale. Este nevoie să ne îngrijim de sănătatea tineretului. S'au organizat de asemenea și cantine școlare. Se vor face colonii și tabere. S'au făcut și trebuie să recunosc, — s'au făcut prea multe școli teoretice și s'au crescut prea mulți aspiranți la cariera de funcționar public. S'au făcut școli normale superioare pentru o cât mai perfectă pregătire a dascălimii. Am fost martor cum au alergat la examenele de primire învățători mult peste numărul ce putea fi admis. În ministerul educației naționale s'a făcut o operă de raționalizare a posturilor. Peste 500 posturi au și fost raționalizate. În privința aceasta am găsit perfectă înțelegere a corpului didactic. Ceva totuși nu s'a făcut. S'a rămas în urmă cu edificarea localurilor pentru școli. A trebuit să ne oprim un moment din cauza împrejurărilor de față. Pe de altă parte nu s'au putut face înaintările, examenele în acest scop n'au putut fi ținute. Prea mulți au fost concentrați. N'am putut chema numai doamnele. Când liniștea se va restabili, le vom ține și fiecare dintre membrii corpului didactic va fi înaintat și integrat la data la care are dreptul. Salarizarea chiar acum este în curs de armonizare în raport cu importanța corpului didactic primar în viața statului.

Ce se petrece acum sub ochii noștri, s'a pregătit de multă vreme. Astăzi vedem limpede cum se făcea desorganizarea națiunii. M. Sa Regele a venit cu Constituția țării și a pus capăt trecutului. A fost echilibrat bugetul statului. S'au cheltuit miliarde și miliarde pentru înzestrarea armatei datorită unei bune chivernisiri a banului public. S'au creat noi izvoare de bogății. Pentru oștire s'a dat tot ce s'a cerut. Avem soldat tenace, istet, sobru, care învață repede, avem soldat cu conștiința datoriei.

Rămâne să continuăm munca începută, să vărsăm tot mai multă lumină asupra satelor noastre, cetățuile unde s'a păstrat tot specificul neamului. Cum vor fi ele, așa va fi viitorul nostru. Să scoatem satele noastre din întunec. Pentru

toate acestea învățătorul trebuie să stea de veghe căci poporul merită altă soartă. Deasupra tuturor intereselor mărunte și egoiste stă statul și națiunea. Clipa de față este hotărîtoare pentru toate neamurile. Să nu mai existe sceptici și negativiști. Peste poporul român au trecut multe necazuri și urgii. Totuși Românii ardeleni au rămas în picioare ca și restul națiunii. Să avem încredere în viitorul nostru și în omul pe care prevedința ni l-a trimis. M. S. Regele. (Intreaga asistență ovacionează îndelung ultimele cuvinte ale d-lui D. V. Ţoni iar sala în picioare intonează Imnul Regal.)

(S'au trimis telegrame de omagiu M. S. Regelui, d-lui Gh. Tătărașcu, președintele consiliului de miniștri și d-lui Petre Andrei, ministrul educației naționale).

Cuvîntarea

d-lui inspector școlar Lazăr Igrășan,

președintele Asociației învățătorilor secția Arad.

Scumpa noastră țară România, în fruntea căreia stă ca un stâlp de granit un Rege cu alese calități, trece și ea prin zgomotul furtunos al Europei în care iarăși se dau probe de sânge. Acest înțelept Rege, așteaptă dela noi, cuminenție și sacrificiu. Învățătorii neamului sunt o mare nădejde pentru El. Învățătorii Neamului în toate timpurile de grea ispită și încercare au știut să pregătească sufletele noroadelor pentru marile jertfe, și marile prefaceri.

Idealul sfânt al datoriei, izbucnit din sufletul învățătorului Român, întodeauna a trezit conștiința Națională intru păstrarea tezaurului patrimonial în timp de pace, iar în timp de războiu a știut să aducă din belșug, jertfe de sânge, pentru apărarea gliei strămoșești și pentru redobândirea pământului românesc. Această recâștigare a gliei strămoșești a fost plătită din partea lor cu multă dărnicie de sânge alături de toți inamicii noștri. Suntem un neam probat prin vijelioase războaie din trecut și de aceea astăzi și'n totdeauna trebuie să stăm gata de a apăra tot ce am recucerit.

Învățătorimea Română dela această graniță, trebuie să fie piatra de hotar, cu suflet gata de împărtașenie, pentru orice timpuri grele ce ar urma asupra scumpei noastre țări.

Frați învățători! Autoritatea școlară, în cursul unui an trecut, a urmărit cu multă atențiune, puterea voastră sufletească, atât în școală, cât și afară de școală. Nu se va putea uita de nimeni niciodată, chemarea Regelui din Martie anul trecut, cum a fost implinită. Marea însuflețire a populației, grupată pe lângă învățătorii satelor, a plecat cu elan dumnezeesc, la hotare, unde mereu stau de veghe și acum. Cei 280 învățători concentrați, de un an trecut, țin într'o mână cartea iar în cealaltă arma. Permisile de câte 20—30 de zile, le petrec în mijlocul eleviilor, cărora le povestesc dragostea de neam și țară.

Educația tineretului adult prin străjerie și premilitărie, se face tot de către învățător. Aceste 2 categorii de formații educative sunt rodul muncii voastre, frați colegi. În această primăvară, ați luat parte cu elevii străjerii la ofensiva agricolă. Ni s'a dat prilejul, să vedem echipe de tineri școlari și adulți, făcând lucruri mari și frumoase, plantații de pomi roditori, îngrijiri de cimitire, curățiri de izlazuri, ajutoare date în gospodăriile sătești, construire de case pentru oameni săraci, ați ridicat troițe de închinare. Toate acestea sunt acte sublime, acte de eroism și dovezi de înalte sentimente patriotice și umanitare. Lucrul mânilor din iarnă, a harnicelor străjere, sub conducerea comandantelor învățătoare, pentru provederea soldaților cu haine calde și îngrijirea copiilor cu hrană la cantinele școlare și îmbrăcăminte, iarăși sunt acte de eroism aduse pe altarul Patriei. Poate cineva tăgădui acest sacrificiu din partea învățătorimei noastre? Nu. Acești învățători, au învățat din trecutul istoric de eroism, al înaintașilor noștri, ei statornicesc marile virtuți, pe cari le propovăduesc mereu. Răsboiul de întregire al neamului ne-a găsit pe noi aici foarte puțini. Stăpânirea trecută cu faimoasele ei legi, ne-a rărit rândurile, ne-a impuținat de tot. Abia dacă la al 5-lea sat se mai afla câte un învățător îndoelnic de ziua de mîne la 160—200 elevi. După întregire, am redeschis școlile închise, cu învățători tolerați, cântăreți de strană, cari pe lângă scris — cetitul de bine de rău, mai învățau pe copii, cântările naționale și bisericesti.

Numărul învățătorilor dela 250 atunci, astăzi este de 830 români, din cari jumătate sunt frați veniți din țară mamă cu

tot elanul lor de însuflețire apostolică. Prin munca împreună, titanică și prin colaborarea sfintei noastre biserici și administrația românească, județul Arad, este numărat între primele județe din țară, cu cel mai scăzut procent de analfabeți. Frecvența a ajuns în medie la 98%. Localurile de școală sau înmulțit cu 168 noi clădiri cu tot confortul adaptabil nevoilor învățământului primar. Imbogățirea Patrimoniului cultural, a crescut considerabil iar cel material să ridice la valoarea de aproape 8 sute milioane Lei.

Domnule Ministru, Onorată adunare generală! Am ținut de datoria mea și în calitate de gospodar al acestui județ de 18 ani, ca să fac acest restrâns bilanț al progresului cultural al școlii primare din acest județ românesc de graniță.

Asociația învățătorilor arădani, are un trecut glorios. Realizările ei se pot vedea din istoricul redactat de regretatul nu de mult trecut la cele eterne, fostul inspector școlar și președinte al asociației arădane Iosif Moldovan, căruia îi datorăm în aceste clipe să-i cinștim memoria prin ridicarea noastră... și să-i zicem Dumnezeu să-l erte. Acest istoric al asociației noastre, a fost publicat în »Școala Bănățeană« a asociației învățătorilor din Timișoara din indemul și sub îngrijirea Dlui Patrachie Râmneanțui, președintele asociației ținutale, căruia îi datorăm mulțumirile noastre.

Manifestările acestei asociații în trecut, erau opere de cultură națională, cari trezeau, pentru zilele mari de sărbătoare și inviere națională.

Astăzi după ani de luptă, datorită înțelegerii frățești, învățătorii noștri din municipiul și județul Arad, ne-am întors la vechea tradiție, toți pentru unul și unul pentru toți, în deplină armonie și iubire colegială lucrăm cu toții pentru cimentarea unificării sufletești. Una și nedespărțită este conlucrarea armonioasă între asociație și oficialitate.

Această conlucrare împreună, își are roadele iubirii frățești, roadele dragostei de colegi, roadele muncii desinteresate, pentru mărirea neamului și statornicia drumului de urmat spre lumină și propășire în folosul Patriei.

Deie Dumnezeu, ca nizuințele noastre curate, să aducă roade imbelșugate asupra vrednicului nostru neam Românesc și asupra scumpei noastre Patrii.

Pătruși de aceste gânduri, cerem binecuvântarea Prea sfințitului nostru parinte Episcop al Aradului, asupra lucrărilor noastre și declar adunarea asociației învățătoarești secția județului Arad, de deschisă.

Cuvântarea

d-lui Iuliu Ionescu, prefectul jud. Arad

»Intrunirea în congres anual a Asociației, corpului didactic primar al regiunii, este un eveniment important în viața publică și el nu poate trece, fără să capete adeziunea tuturor oamenilor de bine și a factorilor oficiali. Într'un stat național, *învățământul primar formează fundamentul moral și spiritual pe care se ridică întreagă construcție colectivă: învățătorul este cheia de boltă a edificiului național pe care îl servește cu truda lui și îl promovează cu eforturile lui de toate ziua*«.

»De aceie în acest moment solemn al vieții Dvs. profesionale m'am grăbit să răspund invitației de participațiune ce mi s'a făcut și să împărtășesc personal și în numele autorităților administrative, adeziunea totală, toată simpatia și via participațiune la lucrările Congresului, atât din partea mea, cât și aceia a forurilor diriguitoare ale Țării. Țin să asigur în acelaș timp învățătorimea din județul Arad și de toată dragostea cu care populațiunea județului întovărășește activitatea laborioasă și eroică, de fiecare zi, a selectului corp profesional și să fie convinsă că are concursul nostru neprecupețit întru desăvârșirea idealului ce are ca țintă formarea caracterului și sufletului de mâine al țării noastre, pe veci românească. Fiți mândri de misiunea nobilă ce v'ați ales».

D. general *Stavrescu* aduce salutul oastei, spunând că pe câtă vreme bravii soldați se află la locurile lor de veghe, învățătorii luminează pe cei care vor trebui să apere glia strămoșească înlăuntru țării. Descălii români formează făclia de culturalizare a elementelor componente ale armatei. Moralul care trebuie susținut între toți fiii neamului trebuie să fie o colaborare între cele două instituțiuni, — armată și școală.

Adunarea generală, la propunerea d-lui L. Igrășan, pri-mește. ca toți învățătorii pensionați să fie aleși membri onorifici ai Asociației Învățătorilor.

PROBLEMA CULTURALIZĂRII SATELOR.

Viața popoarelor se deapănă pe mosorul vremii prin atingerea treptată a diferitelor idealuri: În drum spre o culme îndepărtată trebuie să urci pe rând fiecare înălțime, ca să poți domina cu privirea întreagă priveliștea,

Neamul nostru, născut și trăit pe acestea meleaguri, a avut de suferit — în decursul timpului — multe impilări venite din partea acelor care râvneau pământul patriei sale bogate. Cu adevărat:

*„Veacuri triste, 'ntunecoase
Peste capu-mi au trecut“.*

Ceeace l-a salvat a fost: *credința*, care i-a dat răbdarea și puterea de-a învinge și *calitățile specifice rasei*, din care a cultivat cu îndărătnicie atașamentul față de pământul zămislirii.

Eu? Imi apăr sărăcia și nevoile și neamul!

(M. Eminescu, Satira III.)

Cu ochii la cer și picioarele adânc înfipte în glia străbună, neamul nostru a înfruntat veacurile, asigurându-și izbânda finală: *unitatea națională*.

Odată înfăptuit acest ideal s'a părut că nu mai avem nimic de făcut. O privire superficială ne îndreaptă a sta în expectativă și a zice momentului: „Rămâi, tu ești prea frumos!“ (Faust), Adâncind însă firea lucrurilor s'a văzut că vremurile noi și împrejurările schimbate cer muncă nouă, viața renăscută pe toate terenurile. Un popor care nu e capabil să renască în răstimp de 30 ani e merit pierzării«, zicea un general Japonez. De această renaștere are nevoie și poporul român și pentru realizarea ei integrală „Statul nostru dispune de două mari izvoare de bogăție și propășire: țara cu bogățiile și frumusețile naturii sale și puterea de muncă cu priceperea și toate celelalte calități sufletești ale poporului său. Acestea două puteri elementare trebuiesc cât mai mult dezvoltate«. (Dr. Gr. Antipa)

Idealul națiunii române după unirea sa politică este și trebuie să fie: 1 *Unirea sufletească a Românilor de pretutindeni*

și 2. *Ridicarea materială, culturală, națională și morală*, prin dezvoltarea puterii de muncă și a tuturor calităților innăscute.

În serviciul acestui nou ideal trebuie să se pună toate puterile neamului și instituțiile publice, dar în special este chemată *școala primară*, prin exponentul său *învățătorul și biserica*, prin slujitorul ei firesc *preotul*. Prin munca hotărâtă, temeinică și entuziastă a acestor doi factori vom asigura reușita *marei ofensive culturale*. Ei sunt cei care au »...unicul prilej de a munci pentru fructele pe care nu le pot culege imediat, cei ce nu-și lasă viața hotărâtă de succesul clipei ci de viitorul înfinit ce ascunde în el cele mai înalte idealuri ale noastre! (Rabindranath Tagore: Naționalismul) Cu alte cuvinte, prin munca armonică a învățătorului și a preotului vom izbuti în *culturalizarea maselor*. Tot ceace am încercat până acum prin direcția Educației și Culturii Poporului sau Serviciul Social n'a dat rezultatele dorite, fiindcă au fost neglijați acești doi factori primordiali. Nu se poate îndruma pe calea progresului un sat, căruia i se lăsa fără întrebuințare unicele elemente de înaintare.

În viața satelor s'a resimțit adânc lipsa unei *politici culturale sprijinită pe umerii învățătorului și ai preotului*. Paliativele și expedientele întrebuințate sub diferite regimuri au agravat mai mult situația. Pretutindenea școala și biserica și-au dovedit necesitatea și eficacitatea în cele mai grele vremuri: Pe ele ne putem sprijini atunci când este vorba să acționăm cu mai mult temei în sat. »Echipele culturale, conferințele, prelegerile, inspecțiile, etc. numai atunci vor avea urmările necesare dacă la sate sunt stabilite elemente care pot să controleze și influențeze viața satului.» (Dr. Caius Brediceanu: *Dacia* 1 Mai 1940).

Este deci o problemă de prestigiu a acelor doi reprezentanți ai statului în viața satelor. Oricine vine aici și îi va desconsidera, fie chiar în aparență, sapă la însăși temelia progresului. După cum nu poți improviza în alte domenii, nu poți nici în cel al culturalizării satelor, fără a suferi consecințele cele mai grave. Apare un non sens faptul că, tu statul care ai încredințat misiunea ridicării satelor învățătorului și preotului, la care faci apel ori de câte ori nouri negri se ivesc la orizont, să-i diminuezi moralmente, prin subordonarea față de alte ele-

mente mai puțin responsabile de problema morală și culturală a satului. Îi taxezi de incapabili, piese ce trebuiesc schimbate, care însă după trecerea unor perioade—mai lungi sau mai scurte—vor fi investiți din nou cu epitetul de *luminători ai satelor*, după ce înainte nu erau decât »coaptați« în ceata celor vrédnici de misiunea apostolilor.

Vrem să culturalizăm satele, dar pare-se că nu facem o distincție netă între *cultură* și *civilizație*. Uitam că sub cea dintâi înțelegm o însușire a vieți lăuntrice; dezvoltarea armonică a însușirilor caracteristice omului, iar sub cea de a doua numai o însușire a vieți exterioare.

Cultura presupune ceva adânc, ascuns în tainele sufletului; un glas lăuntric care te determină să acționezi într'un fel sau altul, fără poticniri în mrejele impuse din afară, și acest lucru nu-l poți obține prin improvizații. Se cere o acțiune stăruitoare, de lungă durată, bazată pe cunoaștera factorilor care guvernează viața săteanului, pe încrederea reciprocă și neșovăelnică în puterea celui chemat a te îndruma, pe o întreagă tradiție, căci pentru ca o deprindere să devie obicei e nevoie să ți-o însusești din fragetă tinerețe. Așa dar, nu culturalizăm satele atunci când acționăm asupra unor oameni formați, într'un timp determinat și fără cunoașterea sintezii spirituale a forțelor vitale care-și înfing rădăcinile în negura vremilor.

S'au făcut atâtea jertfe materiale pentru pregătirea cadrelor unei intense activități culturale la sate și a fost îngreunat bugetul statului cu sume considerabile din care să se răsplătească străduințe menite a nu da roade mici odată, dar s'a uitat că la rezultatele dorite nu se va ajunge decât atunci când se va da în România importanța cuvenită învățătorului dela sat. In ultima analiză toate problemele de ordin social nu pot fi rezolvate atâta timp cât învățătorii și preoții satelor nu vor fi mulțumiți în punct de vedere material și cultural. Ridicarea acestor două personalități culturale ale satului: învățătorul și preotul — după părerea mea — cred că se poate face numai prin repararea nedreptăților istorice suferite în decursul veacurilor." (Dr. Caius Brediceanu: Idem) și prin »câștigarea simțului necesității de prestigiu, căci dela război încoace dascălii au fost tratați ca o calitate neglijabilă, atât din constatarea unei mici rentabilități a lor, cât și din faptul că în pătura conducătoare

s'au strecurat oameni pricepuți în chestiunile de ordin material dar fără posibilitatea de a privi asamblul probemelor de stat. »D. D. Roșca: Curs de Pedagogie Generală«

Atâta timp cât salariile corpului didactic în general sunt chiar sub nivelul celor mai modeste pretențiuni, până când învățătorul și preotul sunt în aceeași categorie de salarizare ca un absolvent de patru clase primare reangajat în armată, până atunci nu poate fi vorba de o politică culturală a statului. Cine nu-și asigură bucata de pâine, nu poate munci cu folos pe teren cultural. Chiar admitând că e vorba de elemente complet desinteresate, totuși nu vom avea rezultate satisfăcătoare, intrucât însăși mentalitatea sătenilor noștri este de așa natură, încât se lasă mai ușor influențați de omul cu stare materială mai bună și care nu va fi avizat a recurge — în dauna prestigiului său — la ajutorul lor.

»Nu vom ajunge a stăpâni sufletele sătenilor atâta vreme cât conducătorii lor firești sunt ignorați. Deși vremurile sunt grele, credem că — în însăși interesul superior al statului — e nevoie de o grabnică și justă soluționare a problemei salarizării corpului didactic și preoțesc. În felul acesta se va crea și posibilitatea unei selecții a elementelor menite a-și lega viața de propășirea satelor.

Când învățământul nu va fi o cenușereasă, cei ce simt în sufletul lor vocațiunea muncii pentru alții, vor gravita spre dăscălie, iar statul va putea trage cele mai mari foloase. »Învățătorul să fie astfel salarizat încât situația lui să atragă talentele cele mai bune, oameni de talent, cu vază, a căror carieră să le asigure o stare materială ireproșabilă« (Iuliu Schwartz: Reforma învățământului european).

Chiar în actuala situație s'ar putea veni cu unele măsuri, care să asigure celor harnici meritate satisfacții. Șaguna a preconizat și acordat premii în bani învățătorilor și preoților cari se distingeau pe teren școlar și extrașcolar. Același lucru l-a făcut în Vechiul Regat regretatul Haret. Acum s'ar putea reinvia acest obicei și o comisiune formată din inspectorul județean, președintele Asociației județene, un reprezentant al prefectului, consilierul cultural al eparhiei, etc. după ce au verificat pe teren rezultatele dobândite de învățător și preot în direcția ridicării satelor, în cadrele unor festivități, organi-

ate chiar în comune, le-ar acorda diferite premii bănești, atât lor cât și sătenilor cu care au conlucrat.

Sigur, măsura cea mai bună este cea radicală, în cazul nostru: *asigurarea unei existențe onorabile învățătorului și preotului*, ca apoi printr'un control drept și imparțial, statul să se poată convinge în ce măsură ei corespund misiunii ce li s'a încredințat, iar în cazuri de inactivitate să vie cu sancțiuni, căci e just a avea »Salarii drepte pentru muncă dreaptă«. (Carlie).

În cadrul preocupărilor de ridicare a satelor învățătorul și preotul să-și asigure tot concursul tuturor factorilor culturali din comună, interesul și sprijinul întregii comunități. Pentru aceasta :

1. Ei vor tinde a-și complecta cultura generală și specială prin lecturi, participări la cursuri speciale, etc.

2. Prin exemple și fapte își asigura iubirea sătenilor. Se vor coborî la sufletul și inima lor, în opera lor de gândire și simțire, cu scopul de a-i ridica, schimbându-le anumite concepții greșite.

3. Vor stârni interesul poporului pe problemele mari de viață în mod treptat și neforțat, atrăgând în cercul lor de preocupări pe toți oamenii de bine.

4. Prin programele de muncă, eșalonate pe mai mulți ani, se vor nizu a desvolta putințele sufletești ale sătenilor, a-i stimula în activitatea și eforturile lor spre progres, a-i îndruma spre acele ramuri de acțiune, care corespund mai bine cu înzestrarea lor nativă.

5. Toate lucrurile pe cari le-au început să le ducă la bun sfârșit.

Acțiunea de culturalizare a satelor va avea răsunetul necesar în sufletul sătenilor și va da rezultatele dorite în măsura în care:

1. Învățătorul și preotul vor cointeresa pe țărani la executarea programului cultural.

2. Fondurile bănești necesare vor fi augmentate prin însăși contribuția sătenilor, căci numai în măsura jertfei ne bucurăm de biruință.

3. Activitatea adulților să fie o continuare a celei școlare,

străjerești și premilitare. Toate să se sudeze constituind ceva organic.

4. Concursul medicului pentru educația igienică și sanitară, alimentație și nutriție.

Dealtfel satul însuși este un laborator în care metodele se concretizează pe îndelete, pe măsură ce conducătorii sunt respectați și iubiți, lucruri ce nu se pot obține fără o *înfeleaptă politică culturală a statului*.

I. Vârtația

METODA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI INTEGRAL

Școala în procesul ei educativ, întotdeauna a acordat învățământului un rol preponderent printre mijloacele de educație.

Felul în care era interpretat învățământul, era în dependență de psihologia care domina și de părerile ce le aveau educatorii despre mentalitatea copilului. Concepția unui învățământ abstract și receptiv, a dominat multe secole în școala trecutului; iar concepția unui învățământ educativ, cu greu și-a putut face loc în școala de azi.

Înlăturarea psihologiei atomiste și înlocuirea cu o psihologie a configurației, a întregului, determină și o fundamentare a învățământului pe baza noii concepții psihologice pe care o nutrește secolul nostru.

Nemai fiind privită viața sufletească ca formată din senzații care pe baza legii de asociație ar da naștere tuturor proceselor psihice ale individului, — adecă clădindu-se de jos în sus — nici învățământul nu mai poate pleca dela o fragmentare executată de rațiunea adultului, care apoi treptat pe baza cunoașterii aspectelor singularizate — să desăvârșească cunoștințele elevului.

Realitatea care ne înconjoară zi de zi și spre care ne îndreptăm s'o înțelegem spre a o putea stăpâni, ni se prezintă ca un tot, ca un întreg și numai mentalitatea umană o percepe sub diferite aspecte. Judecata adultului firimițează reali-

tatea, compartimentându-o pentru a și-o putea face inteligibilă. Disecarea aceasta e opera rațiunii omului mare, însă e străină de psihologia copilului. Viața sufletească a copilului e un întreg și percepțiile lui sunt globale. Lucrurile înconjurătoare sunt întuite integral, adică i se prezintă sub o înfățișare sau formă generală și după o familiarizare, globalismul cedează locul analizei, pentru relevarea amănuntelor care vor fi raportate aspectului sau ideii generale — ca drept sinteză.

Această mentalitate firească a copilului, a fost evidențiată și în mod experimental de psihologia contemporană și nimeni nu se îndoiește de această percepere integralistă sau sincretică, — cum i se mai spune — la copil.

Azi tendința de sinteză unitară nu-și găsește o argumentare numai de ordin psihologic — cum am menționat că sufletul recepționează aspectul globalist pe care-l disecă pentru a-l unifica iarăși — ci și trecutul domeniului științific ne e dovadă că la baza științelor cu domenii separate, se găsește filosofia, care prin înțelesul etimologic indică iubirea de înțelepciune, incluzând studierea întregii realități.

Plecând dela acest principiu, care se găsește nu numai la baza percepției copilului ci și chiar la origina gândirii lui — învățământul tradițional — după felul cum a fost conceput — nu-și mai găsește justificarea.

Cunoștința umană — care implică la baza ei explicarea întregii realități — n'a fost înfățișată elevilor sub aspectele sub care se prezintă, ci fragmentată și în jurul unor idei se grupa tot ce putea să ajute la lămurirea ideii respective, ajungându-se în școală la predarea învățământului pe așa numite »materii« sau »obiecte de învățământ«.

Procedeele acesta de însușire a cunoștințelor grupate așa arbitrar este incompatibil cu procesul firesc de cunoaștere a elevului. Școala preconizează un învățământ educativ, caută să prezinte elevului toată cunoștința potrivit mecanismului său psihologic de percepere, adică plecând dela anumite aspecte integrale — proprii gradului său mintal — care vor fi analizate și apoi reunite ca să ajute la formarea unei concepții unitare despre lume și viață.

Prezentarea învățământului pe unități globale și în directă dependență de nevoile de dezvoltare ale copilului, potri-

vit evoluției lui sufletești, a devenit un deziderat care îmbracă haina oficială în școala contemporană. Trecutul școlii cunoaște tendința lui I. A. Comenius și Ziller de a concentra cunoștințele pe anumitele idei care mai târziu s'a transformat în curentul de intensificare a relației materiilor din învățământ.

Curentul de prezentare a învățământului, fie centralizat fie corelat, își are la bază tendința de unificare a tuturor elementelor disparate despre realitate și pe care școala le servea elevului.

Școala de azi vrea să prezinte elevului cunoștințele într'un mod cât mai accesibil și compatibil psihologiei lui de achiziționare. Pentru a respecta mentalitatea vieții lui sufletești, care e unitară și merită deopotrivă atenție în procesul educativ și tot așa și mediul se caută să se prezinte pe unități globale, care sunt expresii ale nevoii lui psihice de dezvoltare, sau cum le numește noua programă »unități de viață«.

Aceste »unități de viață« nu fragmentează realitatea pe baza unor criterii adulte de cunoaștere, ci sunt răspunsuri firești la starea de dezvoltare psiho-fizică și de formare a copilului, sunt cunoștințe interesante și legate de viața inconjuroasă a copilului.

Prin aceste unități, întreg învățământul primește un caracter integral și de aici și metodei sub care se predă elevilor, denumirea de metodă integrală. Se iau ca »unități de viață« sau »centre de interes« spre ex.: casa părintească, satul, râul, etc., și tot ce privește această unitate și în funcție directă de nevoile ce le manifestă elevul, ca drept cunoștință, se predau elevului, tot ce în concepția veche era cuprins sub eticheta: religie, istorie, geografie, aritmetică, științe naturale, etc.

Cunoștințele centralizate pe unități, nu trebuiesc să fie repartizate pe rubrici ca: istorie, chimie, etc., ci pe aspectele educative: ed. moral-religioasă, ed. minții, ed. literară și ed. sănătății, așa după cum Decroly, raportându-le la viața sufletească a copilului, le grupează pe toate care făceau parte dintr'un centru, pe funcțiunile: observare, asociere și expresiune.

Programa noastră fiind în perioada dibuelilor experimentale, nu putea complectamente să se debaraseze de niște urme de vederi adulte încetățenite în școala de ieri, dar interpre-

tând-o în spiritul care l-a animat pe realizator, se vede clar și explicat tendința de a rupe cu un trecut artificial și nefundat.

Odată învățământul conceput integral și grupat pe »unități de viață« sau »centre de interes« care sunt legate de dezvoltarea elevului, raportate la aspectele fundamentale ale educației integrale, rămâne ca fiecare la școala lui să dea o interpretare care se cere cât mai în concordanță cu mediul specific și concomitent o repartizare, nu numai de fond dar și de timp, — pe perioadele de timp firești vieții naturale și sociale dela noi, ex.:

- Toamna și începutul iernii până la Crăciun;
- Iarna și începutul primăverii până la Paști;
- Primăvara și începutul verii până la vacanța mare.

Adoptând eșalonarea pe aceste perioade sau etape de timp, urmează ca »unitatea de viață« care corespunde educației integrale astfel interpretată, să fie integrată în timp pe aceste perioade și apoi pe luni pentru o ușurare a muncii învățătorului.

Schițez schema unui »plan de lucru« a unei »unități de viață« așa cum l-am conceput, deoarece spațiul nu ne permite a reda în întregime »planul«.1)

PLAN DE LUCRU cl.

Unitatea de viață (centru de interes:

A) Toamna și începutul iernii până la Crăciun

E D U C A Ț I A . I N T E G R A L A					
Luna	Ed. moral-religioasă	Ed. minții	Ed. artistică	Ed. sănătății	Comunit. de muncă

Incheierea perioadei întâia: Organizarea muzeului, bibliotecii, farmaciei, desenelor, modelajului, etc. pentru expoziția periodică. Aranj. serbării și datinilor de Crăciun.

1) E ocazia ridicării discuției, după felul cum interpretează alți colegi noua programă.

Neputând reda »planul« unui »centru«, extrag din caetul meu un »plan de lucru« de pe anul 1938—39 dela clasele III.—IV. adoptat pentru o săptămână :

Cl.

Unitatea de viață: România, pământul (compoziția lui)

A) Toamna și începutul iernii până la Crăciun.

Săptămâna V. dela 14—21 X.

Felul educației		SUBIECTUL	Observ.
Educația integrală	Ed. moral-religioasă	Datoriile omului: Iubirea și cinstea lui Traian față de mama sa Religie: Făgăduirea unui Mântuitor	Eventuale excursii, vizitări de fabrici, cinema sau vreo expoziție
	Educația minții	Geografie: Hotarele României Istorie: Hotarele Daciei sub Romani L. maternă: Viața Dacilor. Subst. propriu Șt. naturale: Pământul argilos Șt. fizico-ch.: Noțiuni cum s'a format munții, apele și câmpia Matem.: Probl. adun. și scăd. mărimea Rom.	
	Educația artistică	Lectură și recit.: Pe-al nostru steag Cânt: Pe-al nostru steag Desen: Hotarele cu culori Scriere frumoasă: Prop. scurte ref. la Rom.	
	Educația sănătății	Anatomie: Creșterea normală și anormală a corpului Depr. igen.: Hotar. Rom. marcate prin elevi	
	Comunitat. de muncă	Lucrarea din lut sau plastilină a hotarelor Coliarea problem. ref. la întind. României	

Lecțiile vor fi predate respectând aspectele imanente ale procesului de cunoaștere, oricum le-am denumi: observare, asociere, expresiune; sau predare, asociere-generalizare și aplicare.

După felul cum sunt grupate cunoștințele, se observă fireasca legătură între ele, toate tinzând spre lămurirea unei »unități de viață« și corespunzând necesității realizării unei educații integrale.

La baza educației acestui învățământ integralist se găsesc principiile care-i imprimă un caracter profund educativ.

Principiul programei minimale tinde la simplificarea noianului de amănunte care depășeau puterea de asimilare a copilului și caută să dea sumă minimă de cunoștințe și de îndrumări necesare, dar care vor putea fi bine asimilate de elev. Prin aplicarea programei minimale, va putea fi respectat

și promovat integral principiul activității la elev și care se leagă strâns cu cel regionalist, care îndrumază activitatea și prelucrarea materialului începând cu ceea ce oferă mediul, regiunea, conexând manifestările vieții școlare cu cele ale vieții naturii și sociale imprimând învățământului un caracter practic. Viața școlii, într'o măsură și pe alt plan, se va face ecoul problemelor pe care le trăiește satul sau regiunea

Alături de aceste principii: programei minimale, activist, regionalist, practicist, stă principiul comunității de muncă.

El răspunde unei nevoi adânci simțite în urma anarhismului individualist practicat în unele școli, care a fost consecința nefastă a demagogiei deșănțate, și mai ales răspunde unei noi organizări totalitare de viață politico-socială.

Activitatea în comun, aleasă pe baza înclinațiilor și a afinităților sufletești, pronunțate pentru rezolvarea unor probleme sau idei, creiarea fie în domeniul teoretic sau cel practic, — tinde la afirmarea solidarității spirituale între elevi; dezvoltarea dragostei de muncă în comun; a înțelegerii contribuției și datoriei fiecăruia în ansamblul configurației, azi de cuib, mâine de Stat, și caută dezvoltarea respectului ierarhiei sociale clădită pe baza capacității native, iar nu pe considerații de avere și rang social.

Metoda învățământului integral bazându-se pe aceste principii și interpretând-o (după modul nostru de înțelegere) așa cum am arătat mai sus, poate fi apropiată și adaptată realității. Școala românească prin această metodă integralistă, ar primi un colorit specific național și va realiza oarecari principii psihologice care țin cont de psihologia românului, fiind ea însăși expresia — pe plan educativ — a etnicului nostru.

Petru Șerban

DIN ISTORICUL EPISCOPIEI ORT. ROM. DIN ARAD

Episcopia Ienopolei: Prin mijlocul celui de al XVI-lea secol, s'a stabilit în Ineu familia Brancovici, întemeietoarea episcopiei și mitropoliei de aici. Avram, fiul jupânului George, care s'a așezat primul aici, a luptat contra Turcilor la Lipova în 1597 (T. Cipariu). Fiul acestuia, Moise, rămas văduv se călugărește și sub numele de Matei este primul episcop al Ienopolei.¹⁾ Solomon, fiul lui Moise (Matei) călugărindu-se și el, a luat numele de Sava. Sava acesta a fost, după moartea tatălui său, episcop în Ineu până la 1605, când mutându-și scaunul la Lipova, a luat titlul de episcop al Ienopolei și Lipovei.²⁾ Acest Sava devine mai târziu (1608) Sava I. Brancovici, mitropolit al Ardealului (1608—1627) (Despre incidente vezi: V. Mangra: Sava II. Brancovici pp. 40—43) După Sava I. Brancovici urmează la scaun mai mulți protopopi fără mai mare importanță. În 1627, pe scaunul episcopiei dela Ineu urmează rând lui Sava I. Brancovici și unchiul lui Sava II. Brancovici, Lazar (călugărul Longhin) ales de episcop în biserica sârbească din comuna Pecica.³⁾

Acesta este pe scurt istoricul episcopiei dela Ineu și Lipova sau mai bine zis istoricul familiei Brancovici care a dat pe cei trei episcopi precum și pe locșitorii lor, din intervalul de 1608—1627.

Istoricul Dr. Augustin Bunea, susține că Ineul era o episcopie sârbească. V. Mangra aduce dovezi prin care arată că populația din Ineu și a satelor de pîmprejur, era românească. Mai departe el zice: »Nu putea fi așadar sârbească episcopia Ienopolei chiar și dacă unii din ierarhii ei vor fi fost sârbi de origine, pentru că caracterul național al unei biserici particulare nu-l determină naționalitatea chiriarhilor după vreme, ci naționalitatea poporului din care se alcătuiește.«⁴⁾

¹⁾ Raici: Biografia lui Sava Brancovici pag. 127.

²⁾ Márki Sándor, N. Dobrescu, Dr. Augustin Burca.

³⁾ Ilie G. Crișan: Monografia comunei Pecica, ms. fișa XLIX-a cf. Márki Ș.: Aradvármegeye története.

⁴⁾ V. Mangra: Sava II. Brancovici Arad, 1906. pag. 44.

Aici în Ienopolea a fost cea mai veche mitropolie românească din Ardeal. Istoricul George Brancovici, fratele mitropolitului Sava II. Brancovici, zice: »în Ienopolia a fost înainte chiar Arhiepiscopie și Mitropolie, care Mihai Basarab Voevodul a transpus-o Belgradul Transilvaniei.« Avem încă o dovadă care ne îndreptățește să nu dăm dreptate Domnului N. Iorga în ce privește înființarea mitropoliei Ardelene.

În 4 Martie 1605, prin diploma lui Leopold I, episcopia Ienopolei este pusă sub jurisdicțiunea patriarhatului sârbesc.²⁾ Punerea aceasta sub jurisdicțiunea patriarhatului sârbesc, s'a făcut cu consimțământul episcopului de atunci, Isaia Diacovici, care văzând că mitropolitul Teofil. vrea să treacă de partea Romei, s'a unit mai bine cu sârbii ortodocși.

Episcopia Aradului: Unii istorici susțin că unirea episcopiei Ienopolei cu Aradul s'a făcut în 1705, pentrucă de atunci datează uniunea de azi a eparhiei. Isaia Diacovici își ia titlul de episcop al Aradului încă din 1691. Până la 1695 această episcopie, dela Arad, a fost sufragana mitropoliei din Alba-Iulia. Acest adevăr reiese din scrisoarea mitropolitului Teofil datată în 30 Aprilie 1693 și adresată preotului din Roxin (comitatul Bihariei, azi dispărută) în care se intitulează arhiepiscop și Mitropolit al Belgradului și Aradului» sau pe sârbește »Milostni Bojin Theofil Arhiepiscop i Mitropolit stol Bolgradski (Bălgrad. Alba-Iulia) Orodski, ipoci etc.«³⁾

Se crede că după unirea lui Atanasie Anghel (1698—1700), pe un timp scurt, titlul de mitropolit al Ardealului a trecut la episcopia Ienopolei și Aradului, precum se vede din niște însemnări (pe o evanghelie manuscris vechiu slavon din Oradia, pe cazania din Belgrad 1649 (proprietatea bisericii din Cinte, județul Arad), într'un circular a lui Isaia Antonovici din 16 Februarie 1738 etc.)⁴⁾

Din cele de mai sus, vedem intemeierea episcopiei ortodoxe a Ienopolei cam pe la anul 1560, care la 1605 își mută reședința la Lipova și se numește: »Episcopia ortodoxă a Ienopolei și Lipovei«. În 1691, însă, pe timpul păstoririi vlădi-

²⁾ Szalay: A Magyarországi szerbtelepek, pag. 135.

³⁾ Márki Sándor: Arad vármegye monographiája II. 1895 pp. 242 și 266.

⁴⁾ V. Mangra: op. cit. pag. 45.

cului Isaia Diacovici, această episcopie ia numele de: »Episcopia Aradului și Ienopolei«. Mai târziu la episcopia Aradului se unește și episcopia ort. rom. din Oradia-Mare, în urma încercărilor de unire din comitatul Bihorului (după moartea episcopului de aici, Veniamin Efrem 1695).

Partea II-a

I. *Isaia Diacovici*: A fost primul episcop ortodox al Aradului. El a mutat reședința dela Ineu la Arad cumpărând aici un »Allodiu« (moșie situată pe malul Mureșului. Această moșie a fost vândută de călugarul Sofronie Albici, în sedisvacanța ce a urmat după episcopul Ioanichie Martinovici.

II. *Ioanichie Martinovici*: (1710—1720) Pentru a-și asigura dreptul de jurisdicție și de vizitație canonică, asupra Bihorului, a trecut, în 1713, la uniți. Și-a revenit însă și moartea (24 Octomvrie 1726) l-a surprins ortodox.

III. *Sofronie Ravanicianin*: (1720—1726) Pe timpul lui, propaganda catolică în comitatul Bihor se face intens sub conducerea episcopului catolic din Oradia. Pentru a-și îmbărbăta credincioșii, el le trimite scrisori. Așa avem dela el scrisoarea din 21 August 1724 adresată protopopulul George din Beiuș, pe care-l îndeamnă să păzească legea veche ortodoxă. Acest episcop, cu toate că era sârb, scrisorile adresate păstoriților săi, le scria în limba românească. A murit la 29 Mai 1726.

IV. *Vichentie Iovanovici (Iovanovici)* (11 Septemvrie 1726—6 Iunie 1737) Și dela acest episcop avem o scrisoare românească (1727) adresată popii Giurgea tot din comitatul Bihorului (comuna Căbești). A luptat mult contra lătirii catolicismului în Bihor cu toate că la 1728, pe când mergea în vizitație canonică în Bihor, caii i-au fost omoriți la podul dela Zerind, din ordinul episcopului care era totodată și prefect de Oradia (contele Csáky Imre), el totuși și-a continuat călătoria.

Acest episcop după ce a ajuns mitropolit al Belgradului, (22 Martie 1731), încearcă să treacă și el la unire. Atunci izbucnește răscoala lui Pero Iovanovici Segedinatz din Pecica. (Vezi a mea: Răscoala lui Pero Iovanovici Segedinatz în »Drapelul» din an. VI. nr. 44).

V. *Isaia Antonovici*: (1731—1748) După alegerea lui Vichentie Iovanovici de mitropolit al Carlovițului, scaunul episco-

pesc este ocupat de Isaia Antonovici. Și acest episcop a avut mult de luptat contra lătirii catolicismului printre români. La 27 August 1748 ajunge și el mitropolit la Carloviț. Moare la 22 Ianuarie 1749.

După trecerea episcopului Isaia Antonovici la scaunul de mitropolit (1748), episcopia Aradului rămâne vacantă până la 1751 când urmează noul episcop. În acest timp eparhia a fost administrată de episcopul *Pavel Nevadovici* menționat la 1749 care devine mitropolit tot la Carloviț.

VI. *Sinesie Jivanovici* (1751—1769) La 1 Septembrie 1751 ajunge episcop Sinesie Jivanovici care prin stăruința și zelul său isbutește să recucerească o mare parte din Români bihoreni trecuți la unire. El a instituit pe ieromonahul Metodic ca vicar al Orăzii. Sinesie Jivanovici este primul vlădică care introduce limba română în afacerile eparhiei. Tot el înlocuiește cărțile rituale slavone, cu cele românești, tipărite în Țara Românească. A murit sărac în 1770. Acest episcop a împrumutat pe Teșa Iancovici din Pecica cu 500 florini (vezi: Ilie Gh. Crișan: »Monografia comunei Pecica«. ms. Fișa LXIV/14 X 1939) (Cf. Dr. Gh. Ciuhandu: »Schite din trecutul Românilor arădani din veacul XVIII. — Arad 1934. pag. 54).

VII. *Pahomie Knezevici* (1770—1783) Sub acest arhiereu eparhia Aradului a avut de luptat cu mari greutăți pentru a-și apăra autonomia față de amestecul autorităților comitatene, în afacerile interne ale bisericii, și pentru a paraliza încercările de unire, pornite contra noastră chiar de autoritățile politice.

VIII. *Pavel Avacumovici* (1783—1784) A fost instituit ca administrator eparhial, de către mitropolitul de Carloviț Moise Putnic.

IX. *Petru Petrovici* (2 Mai 1784—1786) Era un om cult, Vorbea mai multe limbi. A stăruit mult pentru luminarea poporului. La 1786, trecând la Timișoara, a urmat ca episcop al Aradului.

X. *Pavel Avacumovici* (1786—1815) Pe timpul păstoririi acestui vlădică s'a înființat Preparandia (Școala Normală), din Arad (1813). Tot în acest timp s'a format un puternic curent, în frunte cu Moise Nicoară, pentru despărțirea de către Sârbi,

După moartea lui Pavel Avacumovici, eparhia Aradului

este administrată de episcopul Vârșetului, Iosif Putnic, până la 1828. În timpul acestei vacanțe s'a înființat în 1822 Institutul Teologic (Arad. Teologia).

XI. *Nestor Ioanovici* (1829—1830) (vezi Dr. Ciuhandu: »Nestor Ioanovici« Arad 1929). A fost ales de episcop al Aradului la vârsta de 70 de ani. Înainte a fost arhimandrit al mănăstirii din Bezdin. După moartea lui (1830) urmează o sedie vacanță care ține cinci ani (1830—1835), după care urmează episcopul:

XII. *Gherasim Rațiu* (1835—1850) A fost mai înainte profesor la Institutul Teologic din Arad. A luptat mult pentru despărțirea de către Sârbi.

Patrichie Popescu (1850—1856) Arhimandritul Patrichie Popescu era un om luminat și bun prieten a lui Șaguna. Acesta n'a fost episcop ci numai conducător de eparhie.

XIII. *Precopiu Ivacicovici* (1853—1873) Era de origină, Sărb. După moartea lui Șaguna a urmat în scaunul mitropolitan din Sibiu, unde a stat un an, iar la 1874 trece ca patriarh la Sârbi.

XIV. *Miron Romanul* (1873—1874). A fost scurt timp episcop căci la 15 27 Decembrie 1874, a fost înstituit mitropolit în Sibiu.

XV. *Ioan Meșianu* (1875—1899) A studiat un an teologia la Sibiu și filozofia la Cluj. A fost protopop în Zarnesti iar pentru vrednicia sa, a fost ales, la 3/2 Februarie 1875, episcop al Aradului iar la 1899 mitropolit al Ardealului. După moartea sa, prin testament, a lăsat diecezei Aradului 50.000 de coroane iar arhidiecezei Transilvaniei 150.000 de coroane. După alegerea lui de mitropolit, pe scaunul vlădicesc din Arad urmează:

XVI. *Iosif Goldiș* (August 1899—23 Martie 1902) Născut din părinți țărani (Socodor, jud. Arad). A făcut școala primară în sat. După terminarea gimnaziului, studiaza teologia, dreptul și filosofia. După sfârșitul studiilor a fost numit vice și apoi prim notar al comitatului. La sfatul lui Șaguna se călugărește. Ca și călugăr a fost profesor și director al Institutului Teologic, profesor la liceul din Arad, vicar episcopesc la Oradia și mai apoi episcop al Aradului. Fiind un om foarte învățat, s'a ocupat cu scrieri literare și științifice, cari prin valoarea lor, i-au adus titlul de membru corespondent al Academiei Române.

După moartea lui Iosif Goldiș, a fost ales de către reprezentanții bisericii și poporului. vicarul din Oradia, Vasilie Mangra, dar care probabil n'a fost recunoscut de către împărat

XVII. *Ioan I. Papp* (1905—1925) Acesta a condus afacerile episcopiei imediat după moartea lui Iosif Goldiș, dar n'a fost numit ca episcop decât în 1905.

XVIII. *Dr. Grigorie Comșa* (1925—1935) E prea aproape de noi așa că e de prisos să mai stărui asupra activității sale.

XIX. *P. S. Dr. Andrei Magieru* (1935—) Prea Sfinția Sa a dovedit că este un adânc cunoscător atât chestiunilor bisericesti cât și naționale. Este un animator al culturii românești la granița de Vest. Sprijinește orice acțiune culturală precum și pe fiii eparhiei ce se 'ndreaptă spre lumină.

* * *

La întocmirea părții a doua, a acestei lucrări, m'am folosit de următoarea bibliografie :

1. Dr. I. Lupaș : Istoria bisericească a Românilor ardeleni. Sibiu 1919.

2. Dr. Gh. Ciuhandu : Schițe din trecutul Românilor arădani din sec. XVIII-lea, Arad 1934, precum și celelalte lucrări ale Dlui Gh. Ciuhandu, amintite în text.

3. Arh. Augustin Hamșea : Cronologia episcopilor din Arad. tipărită în 1903.

Ilie Gh. Crișan

Sfințire de cruce. La inițiativa foștilor învățători confesionali domiciliați în Arad, s'a ridicat profesorului de pie memorie Dr. Petru Pipoș, în cimitirul Eternitatea din Arad, o frumoasă cruce de marmură albă, ce a costat 22.000 lei. Banii s'au adunat prin colectă dela învățători și prin contribuție din partea Prea S. S. Episcopul Andrei și a Cons. Eparhial.

Sfințirea crucii s'a făcut în 2 Iunie c. de către P. S. S. Părintele Episcop în prezența unui însemnat număr de învățători. A vorbit P. S. S. Părintele Episcop, dl. Traian Givulescu președintele Comitetului de inițiativă și dl. Lazăr Igrășan inspector școlar.

CONTRIBUȚIUNI LA ISTORICUL INSTITUȚIUNILOR NOASTRE CULTURALE DIN ARAD

Istoria culturală a Ardealului poartă scris pe frontispiciul ei cu litere de aur: »Veacul al XVIII-lea«. El reprezintă pentru Românii de aici, începuturile culturii, zorile zilei mântuitoare, după atâtea veacuri de jug străin.

Fatalitatea care-l ținuse subjugat atâtea veacuri, îl făcuse să-și piarda conștiința de sine, odata cu înstreinarea clasei culte de limba și credința strămoșească. Dar instinctul sănătos al rasei, fatalitatea aceasta nu l-a putut atinge, deaceia germele credinței strămoșești a ramas — spre fericirea noastră — nepângărit, iar atunci când vremile prielnice s'au ivit, a știut să-și manifeste tendințele sale hotărâtoare pentru existența și viitorul său. Vremurile acestea sosiră odată cu veacul al XVIII-lea.

Curentul veacului al XVIII-lea, trezi neamul românesc la o nouă viață, iar instituțiile învechite făcură loc altora noi, proclamându-se »drepturile omului și ale poporului«.

Stăpânirea habsburgică din acest veac, a contribuit destul de mult la ridicarea culturală a Românilor ardeleni.

Sub domnia împărătesei Maria Terezia și la stăruințele fiului său s'au făcut progrese frumoase în tot imperiul. Indeosebi prin legea școlară »Ratio educationis« din 1777, s'a dispus înființarea de școli în toate comunele din provinciile marelui imperiu.

Căud în 1780 vine pe tron fiul ei Iosif II și vede starea de plâns a Românilor bănățeni, el se exprimă astfel: »Națiunea valahă se tratează încă într'un mod slavice, de unde urmările sunt în parte puțina ei cultivare...« e și adevăr, că pentru de a face altora loc dintre coloni, Românilor li s'au luat pământurile cele mai bune, satele lor li s'au strămutat și astfel li s'au făcut mai multe apăsări, când ei sunt totuși cei mai vechi locuitori ai țării.¹⁾ Iar despre Românii din Bihor

¹⁾ Dr. Gh. Popoviciu: Ist. Românilor băn. Lugoj, 1904. pag. 356.

și îndeosebi despre cei din comitatul Aradului scrie: »Ei până într'atât s'au dedat cu apăsarea și tractarea sclăvească, încât le sunt indiferente chiar și locuiețele, au devenit nestatornici și plecați schimbărilor și exceselor. Acestora trebuie să li se deschida școlile și să li se dea preoți mai luminați, în fine, ei trebuie tractați mai uman«.1)

Antoniou Jankovics, guvernatorul Banatului2) constată în raportul său către împăratul, lipsa de cultură la poporul român și lipsa pe învățatori harnici și pricepători, »crescuți în școlile mai înalte«.

După mai multe jalbe adresate împăratului, între care putem aminti și petiția din 1807,3) în care se cerea cu multă stăruință promovarea culturii naționale românești și unde se arătau virtuțile ostășești ale poporului român și jertfele aduse pe altarul patriei, monarhul s'a hotărît a îmbunătăți starea culturală a poporului printr'înființarea unei preparandii, în care să crească învățatori harnici și capabili de a face școala plăcută poporului.

Până la inaugurarea preparandiei române din Arad — în 1812 — n'a existat la noi o școală sistematică, în care să se formeze învâțătorii poporului român.

Ar fi fost de așteptat ca la vestea aceasta de înființare a unei »școli normalicești« în »Aradul vechiu« să se producă o însuflețire și o bucurie generală în rândurile Românilor.

Dar nu s'a întâmplat așa, pentru că erau la mijloc motive de neîncredere și uneltirile ierarhiei sârbești, care nu vedea cu ochi buni deșteptarea poporului român. Apoi era Cancelaria ungară din Buda, care pe motivul lipsei de fonduri, voia să amâne deschiderea cursurilor preparandiei valache.

Dar toate aceste uneltiri infame se frânseseră de nestrămutata voință a împăratului, ca școala preparandială, atât cea ilirică cât și cea valahă, la începutul lui Noembrie 1815 nesmintit (»infallibiliter«) să se înceapă.4)

1) »Biserica și Școala« din 1899 No. 8 și A. Marienescu: Petru-Maior, pag. 87—88.

2) Xenopol: Istoria Rom., vol. V. pag. 703.

3) I. Vulcan: D. Țichindeal p. 66—68 (vezi »Recursul majestic«)

4) Rezoluția preafinală din 28 Februarie 1812.

Astfel sosi în ziua cea măreață și mult așteptată în care să se intrupeze visul framântat de mințile și inimile alese al neamului. Aceasta zi vrednică de memoria tuturor Românilor prin rezoluția locotenentei regești din Buda, adresată episcopului de Arad Paul Avacumovici fu fixată pe ziua de 3/15 Noembrie 1812.

Prin această rezoluție se dispunea ca deschiderea institutului sa se faca într'un mod solemn:

Insuși episcopul Paul Avacumovici să celebreze sfânta liturghie cu »Te-Deum« în zi de Duminecă, să rostească cuvântare pioasa, demna de aceasta zi, în care să-și convingă credincioșii despre »îndurarea cesaro-regească«; și să arate însemnătatea și rostul acestei școli.

Intemeierea acestui institut a fost întâmpinată de toți Români, de pretutindeni, cu mult entuziasm, cu atât mai mult cu cât era un dar împăralesc, predându-se toate studiile în limba română.

Dar pentruca acest institut să fie pe deplin un izvor de lumină naționala trebuia conducătorii ei să fie cu adevărat pedagogi și totodata adevărați Români...

Providența a făcut ca să fie numiți — de împărat — cei mai distinni barbați din aceste părți, care aveau o dragoste nețarmurita față de acest institut și față de popor...

Deci nu trebuie să ne mire deloc faptul ca unul dintre profesori, *Dimitrie Țichindeal*, cunoscut deja la deschiderea institutului prin activitatea sa literară, ia conducerea în mână și scrie:

»Urmează dară, ca numai voi Românilor, mlădițe Noable ale vechilor Romani, din Banat, țeara Ungurească, și ori unde vă aflați, și în orice diregătorie, (Boieri, Stăpâni, Magistri; Săteni, Pastori și servi și slujji, care lacuțiți în case Domnești, și mai proaste. care sânt cu trestie, cu fân, și paie acoperite, în câmp' subt ceriu; iată stă înaintea voastra norocirea de comun a toatei nației Românești ai-voastră cea văzuta!«¹⁾

Conducerea școlii o are colegiul profesoral, compus din catihetul Dimitrie Țichindeal, Ioan Mihuț, profesor de pedagogie; Iosif Iorgovici, doctor în filosofie și profesor de matematică și Constantin Diaconovici Loga, profesor de gramatică.

¹⁾ Arătarea, pag. 45.

Președintele conferinței e »seniorul« institutului. Catihetul Dimitrie Țichindeal a purtat oficiul de »senior« timp de 15 funi și în funcțiunea sa a observat pe deplin legile școlare. Dar inspectorul Nestorovici îl absolvă de sarcina de senior și în locul lui numește pe Ioan Mihuț.¹⁾ Conferința profesorală din 30 Mai 1814, ia act despre această schimbare și aduce mulțămită seniorului »emerit« pentru ostenele sale.

Deși destituit în primăvara anului 1814, D-trie Țichindeal funcționează și în anul școlar 1814—15. Intr'o scrisoare din 22 Mai 1815 roagă »lăudatul conses« să facă o rânduială în privința suplinirii »ceasurilor din catehetică hotărâte«, deoarece e silit să plece la Buda și de va fi nevoie și mai departe pentru »apărarea cinstei« sale »cei fără vină vătămată... Catedra lui fu ocupată abia priu Iunie 1815 de către parohul Grigorie Lucacic. În primăvara anului 1814 profesorul și seniorul Ioan Mihuț este numit director al districtului Caransebeș, cu sediul la Lugoj. De senior fu instituit profesorul Constantin Diaconovici Loga,²⁾ iar catedra vacantă fu ocupată în 22 Aprilie 1817, de Dimitrie Constantini, profesor la școlile gramaticale din Oravița.

Prin numirea lui Constantini institutul câștigă o bună putere didactică, dar în acelaș timp pierde pe profesorul Iorgovici, care suferind de nervi, — la recomandarea medicilor — este concediat la casa părintească.

Mai târziu în 1817 Constantin Diaconovici Loga este destituit din seniorat, iar în locul lui este numit Dimitrie Constantini.

Pe vreme ce timpul înainta, institutul din Arad evolua, iar conducerea lui o luau oameni tot mai destoinici, făcând să radieze lumina conștiinței naționale peste toți Românii din părțile ungurene.

Au urmat pe rând:

Alexandru Gavra, care în 6/18 1876 și-a luat rămas bun pentru totdeauna dela institut și a lăsat în locul lui pe catihetel Ioan Russu.³⁾

¹⁾ Rescriptul lui Nestorovici din 16 Mai 1814, Nr. 138.

²⁾ Rescriptul lui Nestorovici, 24 Nov. 1816, Nr. 304 Prot. cons. Nr. 100.

³⁾ Act. cons. 23 Sept. 1876, Nr. 2258-521 șc.

Dintre figurile mai însemnate care au urmat, trebuie să amintim pe Dr. A. Sădeanu, Dr. Teodor Botiș și Dr. Terentiu Olariu care au ocupat pe rând funcțiunea de director.

Munca ce s'a depus în această școală, a fost rodnică și plină de rezultate frumoase.

Până în anul școlar 1921/22 școala a avut un număr de absolvenți de 3684.—

Rolul cultural și național pe care l-a jucat această instituție în viața Românilor ardeleni, nu s'a sfârșit.

Astăzi când pe placarda ei stă scris: »Școala Normală confesională«, pusă sub directa îngrijire a I. P. S. S. Dr. Andrei Mager episcopul Aradului și a neobositului dl. Dr. Caius Lepa directorul școlii, continuă a fi acelaș far purtător de lumină și conștiință națională.

Petru Mager.

Scrisoare

— dascălului meu —

Răvașul acesta tu nu te așteptai să-ți mai vină,
Iar eu, poate nu l-aș fi scris niciodată
Dacă aseară nu ar fi stat copilăria cu mine la cină
Și dacă nu s'ar fi împlântat în inimă fiorul amintirii ca o săgeată.

Răvașul acesta tu nu-l așteptai, dar ți-l scriu
Pentru că mă amenință toate chipurile din abecedar
Și toți camarazii mei de pruncie,
Alături de care silabiseam pe-aceeași pagină albă o-i... oi;
Imi strigă toți copiii aceia nevinovați, cu fețe albe de var:
»Scrie-i tu... gândurile 'n tine n'au rămas încâlcite ca 'n noi;
Scrie-i tu, că dintre toți, tu vei putea mai bine a-i scrie!«

Bunul meu dascăl, astăzi gândul meu e voinic, un Făt-Frumos,
Care-a pornit călare pe calul cu aripi de vis
Să aducă de pe tărâmul celălalt Poesia,
Această Ileană Cosinzeană cu care m'a logodit soartea;
Astăzi gândul meu se luptă cu smeiul neliniștii și cu moartea,
Dar drumul spre împărăția poemei numai tu l-ai deschis.

Lucian Emandi

Un gând și un val

Pentru sfânta noastră glie
Vom muri cu drag,
Cei din munți și din câmpie
Sub al Țării steag...

Când din turllele regale;
Se va da semnal
Oastea Majestății Sale
Va fi-un gând și-un val.

Ca potop sub zări de fulgeri
Trece-vom în sbor
Și vom fi ai morții îngeri,
Pentru cei ce vor,

Codrii noștri cu poene,
Falnici și umbroși,
Țara mândră cu Ilene
Și cu Feți-Frumoși.

Dumnezeu, care credința
A sădit-o 'n noi,
Ne va împlini dorința
Să murim eroi.

Căci erou, numai odată
Omul poate fi:
Pentru țara 'ndurerată
Când se va jertfi.

Ne-om jertfi când glas de țară
Ne-o chema plângând
Până-atunci, pela hotară
Vom fi-un val și-un gând.

DELA ASOCIAȚIA ÎNVĂȚĂTORILOR

Aducem la cunoștința d-lor colegi că Asociația Generală a Învățătorilor va face o intervenție la Casa Corpului Didactic, spre a deschide, pe ziua de 1 Septembrie 1940, în București, un cămin pentru studenții copii de învățători. Cei interesați în cauză, care vor putea plăti pentru întreținere o taxă până la 3000 lei lunar (timp de 9 luni) și ar voi să-și plaseze copiii în acest cămin, să se adreseze la timp Asociației Generale a Învățătorilor, București, B-dul Tache Ionescu 23.

În lunile Iulie și August vor funcționa Sanatoriile Asociației Generale dela Budachi și Carmen Sylva. La Budachi, Sanatorul are 18 camere cu un pat, 13 camere cu 2 paturi și 2 camere cu 3 paturi. Costul acestor camere este de lei 750, 1000 și 1500 lunar.

La Carmen Sylva, Sanatorul are 3 camere cu un pat și 9 camere cu 2 paturi; al căror preț este de 1000 și 1500 lei. Camerele se dau numai dela 1—31 Iulie și 1—31 August. În sanatorii vor fi primiți numai învățătorii, cari sunt bolnavi de reumatism și cei ce au nevoie de recreațiune. Cererile de primire vor fi vizate de Secție și trimise apoi Asoc. Generale,

Domnii Colegi, care nu ne-au înaintat nici până în ziua de azi declarațiile de înscriere ca membri ai Asociației Generale a Învățătorilor, sunt rugați stăruitor, să ni le înainteze cu reîntoarcerea poștei, trebuind să le trimitem la București

Se restituie Administrației mai multe numere a revistei »Școala Vremii« sub motiv că »abonații sunt concentrați«. Căud vezi pe coperta revistei scris gros cu creion roșu și subtras — »retur, adresantul concentrat« — îți vine să crezi, că bietul coleg a plecat cine știe la ce răsboaie lungi, de unde D-zeu știe dacă se mai întoarce!

Rugăm foarte mult pe d-nii colegi și cu deosebire pe d-nii directori, care sunt acasă, să binevoiască a reține la școală revista »Școala Vremii«, sosită pe adresa colegilor concentrați. Vor avea să primească mulțumiri.

ADRESA:

Directiunea Palatului Cultural

Irad

CONCORDIA
Inst. de arte grafice
Irad, Str. Goldiș 6